

gestokken. Aa, den dejlige, dejlige Hvil.

En laa da i sin egen Seng, tænkte han, og En boede da ogsaa i sit eget Hus. Og det er pænt Hus. Det var hans Fa's Hus og hans Farfar's. Det er vel hundrede Aar. Det er lang Tid. Det er vort Hjem. Der ligger meget i det Ord.

Naar Hans tænkte sig om, syntes han ærlig talt, han havde virket saa godt han kunde. Det, man kaldte Fornøjelser, havde han ikke brøgt sin Tid til, Stads og Narrestreger havde han aldrig haft Raad til. Nej, han havde ingen Svinkeærinder gjort. Han havde bare fulgt hans Arbejdssti til Gaardene, frem om Morgen, hjem om Aftenen. Hvad kunde han mere.

Kun een Gang havde han været paa en stor Rejse, da han var over ved den kloge Kone paa Himmerland. Og nu kunde de sige om hende, hvad de vilde, men hvis hun ikke havde været, saa havde han mistet Ane efter den femte, lige saa sikkert som to og to er fire. Og hvad i Alverden skulde han have gjort, hvis Ane var bleven henne den Gang.

Ja, i Fattigdom havde han levet som sine Fædre. Det var vel saaledes deres Skæbne. Og det kunde ikke falde ham ind at stritte imod, for saadan havde Gud nu en Gang indrettet Verden og de Ting, som ere derudi. Saa En maatte jo holde Persen ud.

Ane snakkede jo rigtigt nok om, at de skulde ta'e deres Alderdoms-penge, og han selv tænkte somtid l'lesaadane. Men det var det sidste, der skulde gribes til, for saa syntes han, at han blev en ringere Mand. Og det vilde han ikke være. Bønderne roste ham ogsaa for, at han ikke vilde ta'e sin Alderdoms-penge, det klædte ham godt, sa'e de.

Det var jo gaaet godt hidtil. Men Fremtiden, Fremtiden? Det sidste Stykke af Vejen?

Hans havde forstaaet, at Jordelivet var fuld af Kamp og Strid, fuld af Bekymringer, og det blev aldrig anderledes. Derfor vilde han godt gaa i sin Grav, naar bare Ane kunde de først. For hvem skulde sørge for hende? De to havde fulgtes ad i Livet, han vilde ogsaa gerne, de skulde følges ad i Døden, — her hvor der var bedre end her naa, men alt det der var jo bare noget, man tænkte for sig selv, den Slags snakkede man ikke om. —

Saa er det en Søndag Eftermiddag, Hans og Ane sidder og pratter lidt om Byens Nyt, at de sér den ny Lærer standse udenfor, og derefter komme ind gennem den grønne Laage.

Men hvad i Alverden vil han herl udbød Ane.

Hans stirrer ud gennem Ruderne: Hvem kender det, — han er Socialist, — det er no'en grimme Mennesker — dem hører En ikke andet end skidt om!

Men vi har da ikke gjort noget ondt, Fa'r, har vi vel?

Ikke s'gu saant — mere end andre Folk.

Læreren traadte frisk ind til de Gamle: Godda!

'Daw, svarede Hans mut.

Ane skottede mistænksom over Brillerne.

Læreren sa nogle almindelige Ord om Vej og Vind.

Hans gryntede bare naa og ja og jo—oo. Ane var tavs og saa skarpt over Brillerne hen paa den Fremmede.

Hvad Ærinde mon han egentlig havde, den Fyr.

Ingen bød Læreren til Sæde, men han slog sig uden videre ned ved Enden af Bordet: Jeg er saa tit gaaet her forbi og har lagt Mærke til Huset, det er nemlig det køneste Hus her i Byen. Og saa fik

Jeg Lyst til at hilse paa de Folk, der bo'r her.

Hans saa hurtigt op: Han er vist alligevel ikke saa gal, den samme Svend, tænkte han pludseligt. Ane skottede over Brillerne, men paa en anden Maade end før.

Naa, det er jo kun et gammelt Hus, svarede Hans langsomt, idet han gav Skraaen et Klem og spyttede en Plask. Min Fa'r har boet her, og min Farfa'r har boet her, og vi har jo haaget om det. Hm! — Men vi er jo kun Smaafolk.

Har det nu ikke knebet haarst for jer sametider? spurgte Læreren pludseligt.

Jo-o, det kan ikke nægtes. Men det daglige Brød har vi da haft til Dato, selv om der somtid har været lidt af Tilbrød. — Det var anderlunde i min Barndom, vi Søskend har mange Gange grædt for Brød, for det tørre Brød altsaa. — ja, 'maend' har vi saa.

Saa er der dog Fremskridt i Tingene alligevel.

Ja, lidt er der jo, bifaldt Hans. Vi kan vel godt sige for lidt, mente den ny Lærer. Men vi har dog Alderdomsunderstøttelsen!

Det gav et Sæt i Hans. Ane vrakkede paa Stolen. Det var et ømt Punkt.

Der kom et Ophold. Jo, men den bruger a ikke, sa'e saa Hans.

Hvorfor dog ikke?

Hans rettede sig og gav med Vægt det Svar, han før havde givet Ane: A har altid levet som en fri Mand, og saa'n vil a osse det! — hvis Vorherre vil gi'e Helsen, fjæde han forsigtigt til.

Efter disse Ord saa' den nye Lærer interesseret med et varmt Blik paa Pile-Hans: Det sér De aldeles forkert paa, min gode Mand.

Saa—aa?

Ja, for det er i Virkeligheden ingen Understøttelse, det er nærmest Penge, som De har tilgode.

Pile-Hans gjorde store Øjne og spurgte, hvordan det skulde forstaaes.

Jo, se naar De og Deres Kone har slidt af den karske Bælg fra Ungdommen af, ja vi kan vel godt sige fra Barndommen, og har levet saa sparsommeligt, som i har, — hvis I saa ikke har saa meget, at I kan leve trygt de sidste Aar af jeres Liv, — saa har I faaet for lidt for jeres Arbejde, kan I nok forstaa.

Vi har ikke faaet for meget, det er rigtig nok; men vi har vel faaet Dagens Pris, bemærkede Hans.

Men ikke Arbejdets Løn, huggede Læreren ind. Det, som jeres Arbejdsgivere har givet jer for lidt, det vil eller maa vi — altsaa Samfundet — betale jer som Erstatning, saa det er i Virkeligheden jeres Arbejdsgivere, der faar Understøttelsen. Kan De ikke nok forstaa det?

Ane lavede op: Jo, det er rigtig nok!

Du kan godt tie stille Ane, bemærkede Hans, for det er noget, Du vist ingen Begreb har om. — Dermed henfaldt han i Tanker. Fingrene spillede paa Bordet, som det var et Instrument, og han tyggede paa Skraaen, kørte den fra den ene Side af Munden til den anden.

Læreren gav ham god Tid.

Endelig kom det fra Hans, at noget var der i det, Læreren havde sagt; men der skulde tænkes nærmere over det, det var ikke noget, man kunde rende til i en Hast.

Ja, ja, sa'e Læreren og rejste sig, tænkte saa over det til en anden Dag, saa kan vi tales ved igen. Dermed tog han venligt Afsked.

De to Gamle kiggede efter ham, da han gik ud gennem den grønne Laage.

Er det at være Socialist? spurgte Ane.

A véd det ikke, An, a har nu altid hørt noget helt andet om den Slags Mennesker.

Men han er da Smaafolks Ven, Fa'r?

He, ja Gu' er han saa, — han har det rigtige Sindelag. —

Nu kan det nok være, der blev spekuleret i Toftuset. Dether var jo en hel Omstyrning.

Den nye Lærer kom jævnlige ind til de to Gamle. Paa et af sine Besøg bemærkede han, at hvis det hele skulde gores rigtig op, havde Hans vist mere tilgode end den Alderdomsunderstøttelse.

Paa den Maade varede det ikke længe, inden Pile-Hans var klar over Stillingen, sikker paa sin Ret. Og da det var sket, blev der udfærdiget en Skrivelse til Sogneraadet om at tilstille Hans den Alderdomsunderstøttelse, han kunde tilkomme efter Løven.

Navnlige dette Udtryk »efter Løven« syntes han var saa udmærket; han var nær ved at le, han godtede sig.

Oprørsbaccillen havde faaet Indgang i Toftuset og yngede veldigt. Jordbunden var ogsaa godt forberedt i hundrede Undertrykkelens Aar.

Hyldegardsmanden, der var i Sogneraadet, kom en Dag forbi, da Hans stod udenfor. Bonden henkastede i en nedsættende Tone, at nu skulde Hans nok ogsaa til at leve paa det Offentlige Regning.

Men Hans traadte til ham og læste ham Teksten for første Gang i sit Liv: Nej, det er ikke mig, der faar offentlig Hjælp, det er Dig og din Fa'r, for I har givet mig for lidt i Løn, og saa skal Samfundet nu betale mig det, der resterer, — er Du med paa den!

Hyldegardsbonden blev sur ved Mundvigene og bemærkede, at her havde nok den ny Lærer været — han skulde for Resten snøbes.

Da lo Hans: Det bliver I s'gu for bedre til, han husker, hvad i helst vil glemme. Og han er med Tiden, — er Du med paa den!

Bonden vendte sig gnavent og gik. Men Hans raabte oprørske efter ham, at hvis han ikke snat fik Svar paa sin Skrivelse, saa blev de stævnet, for hans Tilgodehavende vilde han Dælen dondrede ha'e, osse til Punkt og Prikke.

Ja, nu var det andre Toner, nye Toner, der lød ved Toftusets Dør under den gamle Pil. Der var vaagnet et nyt Sind i Pile-Hans's Bryst, et nyt Syn, en lysere Tone, en næsten ungdommelig Dristighed.

Og med dette Sind havde Pile-Hans faaet et nyt Ansigt. Gigten rev og sled i det gamle Legeme; men hans Ansigt glimtede stundom af godt Humør. Livet var værd at leve en Stund endnu.

Ane var i det stille lykkelig over, at Hans og hun nu kunde være ved hverandre hver Dag hjemme i Toftuset.

En Dag, Hans gik og malede derhjemme, standse den pensionerede Degn, Lærer Jepsen, og de stod og talde sammen. Pludselig udbød Hans, idet han skubbede Degnen paa Albu: Det var godt, vi to gamle Svende fik Pension, Jepsen!

Degnen studsede: Hvad er det for noget Sludder. De har da ikke faaet Pension!

Jo, jo!

Nej, jeg har faaet Pension, De har faaet Understøttelse har De, — det er en stor Forskel.

Nej, nej, det forstaa De ikke Jepsen, De er bleven for gammel. Degnen rystede uergerligt paa Hovedet: Vis—vas!

Det stødte Hans, og han svarede overlegent: Se Præsten faar Statspension, a faar Samfundspension, men De faar bare no'en Penge af en Skolekasse. — Dermed spyttede Hans bredt ud i Luften, som havde han solgt et Kobbel Stude.

Den gamle Degn murtede og mumlede noget om, idet han gik, alle de Ulykker, som den nye Lærer førte ind over Sognet, — og det bliver værre endnu! —

Men de sidste Dage for Hans og Ane i Toftuset fik et mildt Skær over sig, et saadt, som Solen skænker Jorden, naar den en Aftenstund gaar ned i Skønhed.

Medan lampan fanaði.

Út undir hitt bláa, stjórnu-glitrandi himnahnölv, ið háldvi seg yvir kavakladdar fjallatindar, við kvors fötir havið hvíldi seg, gjögnum kvors skorð og kloyvir eingi stun og stýnj hoyrdist, boðaði málmklökkuljóðin frið á foldum. Ljóðið frá málmklökkunum bar sælu til teirra, ið dag og dagliga berjast fyrri hög og heim, strevast fyrri föði og kleði.

Bardagin fyrri at vinna 10-krónu-séðlar til at metta gull-drekan við, ið lá nýfandi og höttandi yvir hvorjum fiski-mannheimi, var heittin fyrri einar tveir dagar. Táid hátföin var lokin fór drekin aftur at eta, fiskimaðurin aftur at sveitla.

«Friður á foldum!» boðaðu málmklökkurnar, «Friður á foldum!» svaraði náttúran aftur.

«Tú sært mér so tungur út í huga, Hálvdan.» Anna trein lættliga innar í stofuna til mann sín, ið sat við eitt borð og spældi við eitt blýantspætti.

«I kvöld skuldi heist öll vörð glað,» helt Anna áfram og gekk yvir at vögguni, har ein lítill smádröngur lá og spældi sær við eina jólanissu.

«Eg eri ikki so tungur í huga nú til heldur, Anna. Ein nýggi hugsjón hevur trokað seg inn í sálarðýpi mitt!» Hálvdan snúði sær á stólinum, leit út gjögnum vindeygja, skoðandi hina aflogru náttúru.

Táid hann hevði sitið soleiðis og stært eina løtu, snúði hann sær móti vögguni og segði: «Anna! Öll náttúran er sannleiki, menniskjan ein stór lygn.» Anna vendi sær knappliga móti Hálvdani og leit spyrjandi at honum. Hálvdan hevði seg undan eygnabrái hennar og kveitti suffandi í gólvio.

«Hálvdan, hvat meinar tú?» Anna gekk tætt til hansara. Hálvdan svaraði ikki, men legði vinstra arm sín um miðju hennar og dróg hana tætt til sín. Anna kendi hin heita lý ástarinnar streyma ígjögnum seg og legði armarnar um háls Hálvdans. Hálvdan smábrosaði og eyguni titraðu.

«Hví...» — Anna fekk ikki sagt meira, tí Hálvdan lokaði varrar hennara við einum kossi. So segði Hálvdan, sinniliga og álvarsamt: «Anna, tú fatar meg ikki,» hann tók fast um hond hennar — «náttúran mótmælir aldri sjálvum sær, men tað ger menniskjan. Tað er ein meining í lív og veru náttúrunnar, men eingin meining í lív og veru menniskjans.»

Anna hugði enn meira ófatandi uppá mann sín. Hálvdan skeyt hana varðisliga frá sær og fór uttar í kókin. Anna gekk yvir móti vögguni: «Áh Gud, hvat er tað, ið baðir Hálvdani?» helt hon fyrri seg sjálva, meðan hon togyði seg niður yvir vögguna. Ymsar hugsanir fóru við rúkadni ferð gjögnum hövðið. Hon stóð soleiðis eina løtu og leit niður yvir barnið í vögguni, — imeðan hugsaði hon um Hálvdan. Alt gjórdi uttan ívað handa bókin, hann hevði lisið

i teir seinastu dagarnar. Hevði hon bert vita hvat tað var fyrri ein bók. Barnið rembdí sær — og hon raknaði við her hugsunnardýpinum. Eygu hennar fullu á barnið, og hon fyltist við móðurkenslum og móðurgleði.

Hon reistist bráðliga: «Var tað møgult?» Ein blendingur av ræðslu og gleði lysti út av eygum hennar. Hon gav barninum ein hjartaligan móðurkuss — og fór uttar í kókin. Ájá, so var tað kortini sætt; har sat Hálvdan við bókin — hon hevði gitt beint. Bókin var jú so meinlik teimum, ið trúðoðarnir pleigdu at selja.

Hálvdan, ið hevði hoyrt konuna koma, stakk bókina í jakkalummán. «Hann vil dýlja tað,» hugsaði Anna, «men eg skal skal hava at vita tað. Grátur hoyrdist úr stofuni og fóru so beði innar. Jólanissan var dottin á gólvio; dröngurin fekk hana aftur — og tagnaði.

Hálvdan stóð og stardi at dreinginum við cymligum eygum, sum um hann vildi siga: tú veit ikki, hvat stendur í vantu.

Anna gekk tætt til Hálvdan og segði við gráturrodd: «Hálvdan, tú má — má siga mær alt. — Hálvdan, tú má svara mær. Eg leggi einki í tað. Svads vilji ske. Hálvdan, men eg má vita tað. Hoyrir tú, Hálvdan!»

Hálvdan stardi ófatandi at konu sína: «Iðan, hvat meinar tú, Anna.» Anna var í villareði. Hvat skuldi hon siga? hon tordi einki at siga; stardi hann upp í eyguni, men fekk einki at vita.

Tögn var eina løtu, til endan tók Anna móti í bróst og spurdi: «Hálvdan, er tú — ja eg meini — er tú blivin guduligur — eg meini umvendur?»

Hálvdan settist bilsin. — «Eg umvendur? Hví finnur tú uppá tað?»

«Hálvdan, tú má siga mær, hvat ter bilar.» Anna kom nú tætt til hansara.

«Anna, mín ogn, mitt alt, mær bilar einki.»

«Ja, men hvat teinkir tú uppá?» «Hvat eg teinki uppá?» svaraði Hálvdan langan, «eg havi fingið eina aðra áskoðan á lívið, tað er alt, Anna.» Hálvdan tagdi, og var tögn eina løtu.

Anna kundi ikki halda sínum forvitni aftur og segði tí: «Hálvdan, tú bara pinur meg, sig mær tað bara, tvífalt leitari er sorgin at bera, har tvey eru um.» Anna mintist brúðleypsdag teirra.

«Anna!» Hálvdan brosaði móti henni. «Tú er forvitin eftir at hoyra nakað, sum í og fyrri seg einki hevur uppá seg til at vera bangin av. Tá eg var í kirkjuni í kvöld, heit eg merki í orðini «friður á foldum». Friður er eingin her á fold; gjögnum árhundraði, ja í túsundir, hava hesi friðarorð ljóða frá hvorjum prædikastóli í Fóroyum, ja um allan heiminn. Teir góðu menn tala um frið á foldum, men elva bert bardaga og stríð; meðan kanónurnar dundi í veraldarbarðegnum mikla, boðaðu trúberarnir «friður á foldum». Teir bardast og drupust fyrri at tað skuldi vera friður á foldum. Eitt slíkt mótsígilsí finnur tú ikki í náttúruni. Nú í kvöld syngja øll heiður og æru til Harrans, sum tæy í dagligum gerðum negla til krossin; finnur tú slíka lygn í náttúruni? Nei, tú finnur ikki. Í hesum dogum leska tæy onkra fáteka mannasál við nekrum breyðbitum, fyrri at lata tæy svolta í 363 dagar. Hví halda tæy jól?» Hálvdan tagdi eina løtu, men helt so áfram:

«Tæy halda jól — eta gott,